

AHTAMARA

ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER ÇALIŞMALAR KONGRESİ

25-26 Ağustos 2018

GEVAŞ - VAN

Kongre Tam Metin Kitabı

Editörler

Dr. Mehibe SAHBAZ

Dr. Bauyrzhan BOTAKARAYEV

ISBN 978-605-7510-20-4

HZ. PEYGAMBER'İN NÜBÜVVETİNİN DELİLİ BAĞLAMINDA İSRÂ HADİSESİ

Doç. Dr. Veysi Ünverdi
Mardin Artuklu Üniversitesi
İslâmi İlimler Fakültesi
veysinet@hotmail.com

ÖZET

Peygamberlerin davetine muhatap olan toplumlar, onlardan nübüvvet iddialarının ispatını talep etmişlerdir. Peygamberler bu taleplerin karşılığında farklı deliller öne sürmüşlerse de nübüvveti inkâr eden değişik gruplar her zaman var olmuştur. Bu bağlamda kelâmcılar nübüvveti ispat etmek için bazı argümanlar ortaya koymuşlardır. Onlar, bilhassa peygamberlerin elinde zuhur eden mucizeler yoluyla onların doğruluğunu ispat etmeye çalışmışlardır. Allah da vahyin ve peygamberliğin kabulü için her peygambere birtakım mucizeler vermiştir. Bu mucizeler peygamberlerin risâletlerinin onaylanmasını sağlamıştır. Bu bağlamda bildiride Hz. Peygamber'in Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya bir gecede gidişini ifade eden isrâ hadisesinin onun nübüvvetine nasıl delil teşkil ettiği hususu üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İsrâ, Mirac, Mucize, Nübüvvet.

GİRİŞ

İsrâ hadisesi İslâm tarihinde üzerinde en çok tartışmanın yapıldığı mevzulardan birisidir. Arapça'da Hz. Peygamber'in Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya¹ gidişi için gece yolculuğu anlamına gelen isrâ, oradan göklere yükselişi için de Mirac kelimesi kullanılmakta ise de Türkçe'de mirac kelimesi her iki merhaleyi de ifade etmektedir. İslâm âlimleri isrâ ve mirac olayının aynı gecede gerçekleşip gerçekleşmediği ve miracın keyfiyeti konusunda ihtilaf etmiştir.² Bazı âlimler miracın ruh ve bedenle, bazıları sadece ruhla veya rüya şeklinde vuku bulduğunu iddia etmiştir. Bu iddiaları destekleyen rivayetler de mevcuttur.³ Bu bildiride isrâ hadisesinin Hz. Peygamber'in nübüvvetine nasıl delil teşkil ettiği hususu üzerinde durulacaktır. Bu sebeple bildiride isrâ hadisesi üzerindeki ihtilafli mevzulara ayrıca girilmeyecektir.

¹ İslâm tarihinde Mescid-i Aksa denildiği zaman Kudüs'te bulunan Müslümanların ilk kiblesi olarak bilinen mescit akla gelir. Müslümanlar bu mekâna ilk kibleleri olması hasebiyle büyük değer atfederler.

² İsrâ hadisenin zamanına ilişkin farklı yorumlar yapılmıştır. İsrânın peygamberlikten önce gerçekleştiğini belirten rivâyetlerin ihtiyatla karşılanması gerekmektedir. Çünkü bu hadisenin peygamberlikten önce meydana geldiğinin kabul edilmesi, Hz. Peygamber'in nübüvvetten önce vahiy alması anlamına gelecektir ki bu doğru değildir. Dolayısıyla İsrânın 620 yılından önceki tarihlerde meydana geldiğini belirtmek, olayların kronolojik olarak gerçekleşmesine uygun değildir. İsrâ hadisesinden önce 616-619 yıllarında Müslümanlara karşı boykot uygulanmış, sonrasında Hz. Hatice ve Ebû Talib'i vefat etmiştir. Ardından Hz. Peygamber, Tâif yolculuğundan da eli boş bir şekilde dönmüştür. Tüm bunlar İsrâ sûresinin ilgili âyetinin de bi'setin onuncu yılında nâzil olmasıyla birlikte düşünüldüğünde, isrâ hadisesinin muhtemelen 620-622 yılları arasında gerçekleştiği söylenebilir. İhsan Arslan, "İsrâ Olayı ve el-Mescidü'l-Aksa", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2018, sayı:13, 50-51.

³ Bkz. Bekir Topaloğlu-İlyas Çelebi, *Kelam Terimleri Sözlüğü*, Ankara 2013, 217.

İsrâ Hadisesi

Hız. Peygamber kendisine risâlet görevi verildikten sonra İslâm dışındaki diğer inançların geçersiz olduğunu açıklamıştır. O, İslâm'a davet sürecinde herhangi bir baskıda bulunmamış ve insanlara maddi çıkar da vadetmemiştir. Buna rağmen gün geçtikçe birçok insan onun davetine icabet etmiş ve din olarak İslâm'ı tercih etmiştir. Her türlü baskı, tehdit ve olumsuz söylem onu tebliğ vazifesinden vazgeçirememiştir. Dinî mefhumlara çok uzak olan putperest bir toplumun kısa zamanda Hız. Peygamber'in etrafında toplanması, hiçbir maddi gücü ve koruması olmadığı halde büyük bir sadakat ve cesaretle herkesi karşısına alarak davetini sürdürmesi, bütün düşmanlık, öfke ve tuzaklara rağmen muhaliflerinin kendisine bir zarar verememesi, onun Allah tarafından korunduğunun ve gönderildiğinin açık bir delilidir. Hız. Peygamber, peygamberlik görevini üstlendikten sonra birçok vaatte bulunmuş, geçmiş ve gelecekle ilgili bazı haberler vermiş ve bunlar aynen gerçekleşmiştir. Keza beşerin gerçekleştirmesinin imkânsız olduğu mucizeler de göstermiştir. İsrâ hadisesi de bu tür bir mucizedir.⁴

İsrâ olayı Kur'an'da şöyle anlatılır: “Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götürerek Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.”⁵ Ayette Hız. Peygamber'in Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya götürüldüğü çok açık bir ifade ile anlatılmıştır. Bu yüzden Kur'an'da geçtiği şekliyle İsrâ hadisesinin gerçekliğinde şüphe yoktur. Dolayısıyla İsrâ olayı Kur'an'ın beyanı ile sabit olduğu için inkârı küfrü gerektirir. İsrâ hadisesinin keyfiyetine ise Kur'an'da değinilmemiştir. Hadîslerde ise hem başlangıcında bir takım ilave bilgiler hem de devamında yani Kudüs durağı sonrasında göklere doğru gerçekleşen bir Mi'rac hâdisesinden bahsedilir.⁶

Kâdi Abdülcebbâr isrâ mucizesini şu şekilde anlatır: Hız. Peygamber bir gece Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya yürütüldü. Aynı gece Mekke'ye geri döndü. Bu iki yer arasında gidiş geliş mesafesi iki aydır. Hız. Peygamber'in yaşadığı bu olay sadece peygamberlere mahsustur. Hadiseyi Hız. Peygamber akrabalarına aktarınca, Ümmü Hâni şu sözü ile onu uyarmıştır: “Bu olaydan kimseye bahsetme, vallahi, sana iman edenler seni inkâr ederler ve seni onaylayanlar da yalanlarlar.” Buna cevaben Hız. Peygamber “Rabbim bu olayı insanlara aktarmamı istedi. Ebû Bekir şüphesiz beni doğrular ve bana şehadet eder.” demiştir. Sonrasında Hız. Peygamber isrâ hadisesini Kureyş'e anlatmıştır. Onlar da bu olayın aslının olmadığını düşünerek insanların Hız. Peygamber'den uzaklaşacağını hesap etmiş ve Hız. Ebu Bekir'in tepkisini öğrenmek için ona bu olayı aktarmışlardır.⁷

⁴ Kâdi Abdülcebbâr, *Tesbîtü Delâilin'n-Nübüvve* (Giriş bölümü), (ter. M. Şerif Eroğlu, Ömer Aydın), İstanbul 2017, s. 33; ayrıca bkz. Hasan Türkmen, “Nübüvvetin İspatı Bağlamında Zemahşeri'nin Mu'cizeye Bakışı”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, c. 18, sayı:2, 2018, 173-174; Mustafa Ünverdi, “Kur'an'da Aklın İşlevselliği ve Tahkiki İmanın İmkânı”, *Diyanet İlmî Dergi*, c. 48, sayı: 2, 65-68.

⁵ İsrâ 17/1.

⁶ <http://www.siyervakfi.org/dokuman/kuran-cografyasi-mekke/ders18-prof-dr-cagfer-karadas.pdf>.(30.10.2018)

⁷ Kâdi Abdülcebbâr, *Tesbîtü Delâilin'n-Nübüvve*, (tah. Abdülkerim Osman), Beyrut tsz., 46-47.

Kadı Abdülcebbar bu açıklamasının ardından şunları aktarır: Kureyş'i çok iyi tanıyan Ebu Bekir toplum nazarında saygın ve fazilet sahibi birisidir. O, Hz. Peygamber'e arka çıkar, malı ile onu destekler ve insanları İslâm'a davet ederdi. Bu sebeple de Müşrikler onu Hz. Peygamber'den uzaklaştırmanın yolunu arıyor ve ona zarar verecek kötülükler yapmaya çalışıyorlardı. Bu düşünceyle Hz. Ebu Bekir'e gelen Müşrikler Hz. Peygamber'in büyük bir yalan söylediğini iddia etmişlerdir. Bunun üzerine Ebu Bekir "Onun böyle bir şey yapması imkânsızdır, nedir o?" şeklinde onlara sormuştur. Müşrikler "O, Beytü'l-Makdis'e bir gecede yürütüldüğünü söyledi." dediler. Ebu Bekir de hemen "Eğer o söylemişse doğrudur." şeklinde yanıt vermiştir. Bunun üzerine Müşrikler "Yani sen onu bu konuda tasdik mi ediyorsun? Hâlbuki bir kervanın oraya ulaşması bir ay, oradan dönüşü de bir ay zaman alır. O bir gecede oraya nasıl gidebilir!" Buna karşılık Ebu Bekir "Muhammed bana gökyüzünden yeryüzüne bir anda haber geldiğini söylüyor, ben de ona inanıyorum. Hâlbuki gökyüzü ile yeryüzü arasındaki mesafe Beytü'l-Makdis ile Mekke arasındaki mesafeden daha uzundur. Haydi, ona gidelim ve durumu ona soralım." şeklinde cevap vermiştir.⁸

Ardından Hz. Peygamber'e gidilmiş ve Ebu Bekir ona şöyle bir soru sormuştur: "Ey Allah'ın Resulü, sen bir gecede Beytü'l-Makdis'e gitmişsin. Doğru mudur?" O, "Evet, Ebu Bekir! Sizinle bu vadide namaz kıldıktan sonra bana birisi geldi, ardından beni uyandırıp dışarı çıkardı. Bineğini getirip ona binmemi istedi. Fakat binek yerinde durmadı. Bunun üzerine Cebrail ona "Sakin ol! Sen ondan daha faziletli birisini şimdiye kadar taşımadın." dedi. Sonrasında binek beni götürdü. Öyle ki hayvanın ön ayakları gözlerinin hizasına ulaşıyordu. Yukarı çıkarken hayvanın adımları kısılıyor, inerken de adımları uzuyordu. Bu şekilde Beytü'l-Makdis'e geldim." Sonra Hz. Peygamber, Beytü'l-Makdis'te namaz kılışını, oraya nasıl girip çıktığı anlattı. Bunun üzerine Ebu Bekir "Ey Allah'ın Resulü, bize Beytü'l-Makdis'in nasıl olduğunu anlatır mısın?" şeklinde bir soru sordu. Buna cevaben Hz. Peygamber mescidin giriş kısmından, tavanından ve içindekilerden bahsetmiştir. Ardından Ebu Bekir Hz. Peygamber'in doğru söylediğini vurgulamak için "Duydunuz mu?" demiştir. Bunun üzerine Kureyş Hz. Peygamber'e "Bizim Şam'a giden bir kervanımız var. Bu kervandan da bize bahseder misin?" demiştir. Soruya olumlu yanıt veren Hz. Peygamber "Evet! Giderken falan yerde onların yanından geçtim. Bineğin sesinden ötürü onların bir devesi kaçtı. Onlara bu devenin yerini gösterdim ve tekrar döndüğümde onlar uyuyorlardı. Orada üstü örtülü bir su kabı vardı, bineğimden inerek o su kabından içtim ve tekrar kabın üstünü örttüm. Sizin bu kervanınız şu vadiden gelecek ve şu gün güneşin doğuşu vakti sizlere ulaşacaktır. Kervanın önünde boz bir deve ve üzerinde de biri siyah diğeri siyah beyaz renkte olmak üzere iki çuval mevcuttur." Bunun üzerine Kureyş durumu araştırmaya koyulmuştur. Hz. Peygamber'in dediği gibi kervan güneşin doğuşuna yakın bir vakitte gelmiş ve gelen kervanın önünde Hz. Peygamber'in belirttiği gibi boz bir deve ve üzerinde de biri siyah diğeri siyah beyaz renkte olmak üzere iki çuval mevcuttur. Kureyş ayrıca kervanda bulunanlara

⁸ Kâdî Abdülcebbar, *Tesbîtü Delâilin 'n-Nübüvve*, 47.

korkudan kaçan deveyi ve içinde su bulunan kabı sormuş, onlar da Hz. Peygamber'in anlattığının aynısını anlatmış ve su dolu kabı boş bulduklarını söylemişlerdir.⁹

Kâdî Abdülcebbar'a göre Hz. Peygamber'in nübüvvetinin ispatı için İsrâ olayı tek başına yeterlidir. Zira İsrâ hadisesi kendi içinde birçok mucize ve delili barındırmaktadır. Hz. Peygamber'in bir gecede Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya gidip gelmesi, kervanın ne zaman ve nereden geleceğini haber vermesi bu mucizelerden bazısıdır. Hz. Peygamber de kendi nübüvvetinin ispatı için İsrâ hadisesini delil olarak öne sürmüş ve ilgili hadiseyi Rabbine nispetle okunan bir ayet olarak sunmuştur. Aslında Hz. Peygamber'in kendi nübüvvetini/davasını ispat etmeyecek bir delili öne sürmesi olanaksızdır. Zira o dönemde Hz. Peygamber'in kusurunu arayan Kureyş, Yahudiler ve Hristiyanlar mevcuttur ve onlar da bu haberi işitmişlerdir. Kureyş, Beytü'l-Makdis'e yürüyerek gitmenin iki ay süreceğini, oraya bir gecede nasıl gidildiğini, bunun ispatı için Peygamber'in bir kanıt sunması gerektiğini, Şam'a giden kervanı sorarak onu yoklamaları, ardından Hz. Peygamber'in kervanın geleceğini söylediği vakitte o mekâna gidip kervanın hangi yönden ve hangi vakitte geleceğini araştırmaları, kervandakilere su kabını sormaları Kureyş'in zekâsını ve meseleyi ne kadar ciddiye aldığını ortaya koymaktadır. Esasen Kureyş akıllı bir kimsenin sorması gereken bütün soruları Hz. Peygamber'e yöneltmiştir. Hz. Peygamber'in Rabbine nispetle İsrâ ayetlerini getirmesi ve bu konuyu herkese açması bu delilin ispatlanabilir olmasını gerektirmektedir. Nitekim Hz. Peygamber de bu hadisenin ispatı için kervanın ne zaman ve nereden geleceğinden, kervandaki devenin ürkmesinden ve üstü kapalı su kabından bahsetmiştir. Bütün bunlar İsrâ hadisenin gerçekliğini açıkça ortaya koymuştur. Bu meseleyi detaylı bir şekilde araştıran da İsrâ hadisesinin belirtildiği şekilde gerçekleştiğini yakînî bilgi ile bilir.¹⁰

İsrâ kelâm âlimleri tarafından mucize olarak kabul edilmekle birlikte kelâm eserlerinin birçoğunda olayın Hz. Peygamber'in hissi mucizeleri arasında zikredilmemesi oldukça dikkat çekicidir. Aslında hissi mucizeler, gerçekleşme amacı yönüyle insanlar tarafından müşahade edilmesi gereklidir. Fakat gerek isrâ gerekse de mirac sadece Hz. Peygamber tarafından müşahade edilmiştir. Bu hususu Kur'an ve hadisler bizlere haber vermektedir. Esasen klasik mucize ölçüleri dışında Hz. Peygamber'in manevi dünyasında vuku bulan bu hadise, ona güç vermek, moral motivasyonu artırıp teselli etmek amacına matuf olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim o yıllarda Hz. Peygamber, en büyük destekçisi olan amcası Ebû Talib'i ve sırdaşı Hz. Hatice validemizi kaybetmiş ve müşriklerin boykotuna maruz kalmıştır. Bunun üzerine o, Mekke'den çıkış için bir yol aramıştır. Hicret için ilk düşündüğü yer olan Taif'te de acı hadiselerle karşı karşıya kalması onu derinden yaralamıştır. Bütün bu yaşananlardan sonra gerçekleşen isrâ olayı ile Hz. Peygamber hem Allah'ın azamet ve kudretini görmüş hem de manevi açıdan desteklenerek bundan sonraki yaşayacağı süreç için hazırlanmıştır.¹¹

SONUÇ

⁹ Kâdî Abdülcebbar, *Tesbîtü Delâilin 'n-Nübüvve*, 47-48; (ter. M. Şerif Eroğlu, Ömer Aydın), 114-116.

¹⁰ Kâdî Abdülcebbar, *Tesbîtü Delâilin 'n-Nübüvve*, 48-50; (ter. M. Şerif Eroğlu, Ömer Aydın), 118-120.

¹¹ Salih Sabri Yavuz, "Mirac", *DİA*, XXX, 134; <http://www.siyervakfi.org/dokuman/kuran-cografyasi-mekke/ders18-prof-dr-cagfer-karadas.pdf>. (30.10.2018); Kadî İyaz, *eş-Şifâ*, İstanbul 1304, 151.

Peygamberlerin davetine muhatap olan toplumlar, onlardan nübüvvet iddialarının ispatını talep etmişlerdir. Peygamberler bu taleplerin karşılığında farklı deliller öne sürmüşlerse de nübüvveti inkâr eden değişik gruplar her zaman var olmuştur. Bu bağlamda kelâmcılar nübüvveti ispat etmek için bazı argümanlar ortaya koymuşlardır. Onlar, bilhassa peygamberlerin elinde zuhur eden ve insanların benzerini getirmeye muktedir olmadıkları mucizeler yoluyla onların doğruluğunu ispat etmeye çalışmışlardır. Onlara göre şartlarına uygun olarak meydana gelen mucize, nübüvvetin ispatı için yeterlidir. Allah da vahyin ve peygamberliğin kabulü için her peygambere birtakım mucizeler vermiştir. Sağduyulu herkesin güzel söz, fiil ve ahlaklarıyla kendilerini tanıyabileceği peygamberler, nübüvvet iddialarının delili olarak tabiat kanunlarını aşan mucizeler ortaya koymuşlardır. Böylelikle peygamberler Allah tarafından görevlendirildiklerini kanıtlamışlardır.

Hız. Peygamber'in en büyük mucizesi Kur'an'dır. Tek başına Kur'an onun nübüvvetinin ispatı için kâfidir. İsrâ hadisesine gelince, bu olay, ayetlerle sabittir, bu yüzden inkârı mümkün değildir. Birçok sahih hadislerde de bu olaydan haber verilmektedir. İsrâ hadisesi kendi içinde birçok mucizeyi içermektedir. Hız. Peygamber'in bir gecede Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya gidip gelmesi, kervana ilişkin kendisine yöneltilen sorulara yanıtlar vermesi bu mucizelerden bazısıdır. Kanaatimizce isrâ hadisesi, her ne kadar Hız. Peygamber'e güç ve teselli verme yönüyle öne çıkarılmış olsa da Kâdî Abdülcebbar'ın da isabetle belirttiği üzere Hız. Peygamber'in nübüvvetini ispat etme amacı taşıyan bir mucize olarak da değerlendirilebilir. Zira Müşriklerin bu olaya ilişkin soruları, itirazları ve onlarla yapılan tartışmalar da bunu göstermektedir. Yaşadığı hârikulâde olayı, insanlara aktarmaması yönündeki uyarılara rağmen Hız. Peygamber Kureyş'e aktarmış, onlar da bu haberin doğru olup olmadığı tespit etmek için Hız. Peygamber'e bazı sorular sormuş, bu doğrultuda araştırmalar yapmışlardır. Sonuçta yaptıkları tetkikler Hız. Peygamber'in sözlerini doğrulamıştır. Nihayetinde isrâ hadisesi Hız. Peygamber'in doğruluğunun anlaşılmasına ve onun tebliği ettiği ilahi mesajının kabul görmesine katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Arslan, İhsan, "İsrâ Olayı ve el-Mescidü'l-Aksa", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2018, sayı:13, ss. 43-79.

Bekir Topaloğlu-İlyas Çelebi, *Kelam Terimleri Sözlüğü*, Ankara 2013.

Kâdî Abdülcebbar, *Tesbîtü Delâilin 'n-Nübüvve*, (tah. Abdülkerim Osman), Beyrut tsz.

Kâdî Abdülcebbar, *Tesbîtü Delâilin 'n-Nübüvve*, (ter. M. Şerif Eroğlu, Ömer Aydın), İstanbul 2017.

Kadî İyaz, *eş-Şifâ*, İstanbul 1304.

Türkmen, Hasan, "Nübüvvetin İspatı Bağlamında Zemahşerî'nin Mu'cizeye Bakışı", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, c. 18, sayı:2, 2018, ss. 167-184.

Ünverdi, Mustafa, “Kur’an’da Aklın İşlevselliği ve Tahkiki İmanın İmkanı”, *Diyanet İlmî Dergi*, c. 48, sayı: 2, ss. 59-74.

Yavuz, Salih Sabri, “Mirac”, *DİA*, XXX, ss.132-135.

<http://www.siyervakfi.org/dokuman/kuran-cografyasi-mekke/ders18-prof-dr-cagfer-karadas.pdf>.(30.10.2018)